

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКСКУРСОЗАВСТВО

Освітня програма Географія

Спеціальність **106** Географія

Галузь знань **10** Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри
географії та природознавства
Протокол № 8 від “28” лютого 2023 р.

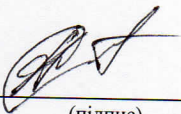
Івано-Франківськ – 2023

Робоча програма з курсу «Екскурсознавство» для студентів спеціальності 106 *Географія*, галузь знань 10 «Природничі науки». „15” вересня 2020 р. – 13 с.

Розробник: Червінський Андрій Іванович, викладач кафедри географії та природознавства, кандидат історичних наук.

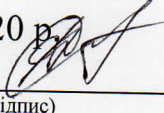
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри географії та природознавства

Протокол від “15” вересня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри географії та природознавства (Атаманюк Я.Д.)
(підпис)

“15” вересня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою факультету природничих наук.
Протокол від “23” вересня 2020 р. № 1

“23” вересня 2020 р.
Голова (Атаманюк Я.Д.)
(підпис)

© Червінський А.І., 2020 рік
© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6,0	Галузь знань 10 Природничі науки	Вибіркова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: <u>106 Географія</u> Освітня програма: <u>географія</u>	3-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання – не передбачено		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		5-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	24 год.	-
		Практичні, семінарські	
		36 год.	-
		Лабораторні	
		не передбачені	
		Самостійна робота	
		120 год.	-
Індивідуальні завдання:			
не передбачені			
Вид контролю:			
залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 1:2

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Екскурсознавство» є надання студентам науково-професійних знань з музеєзнавства, теорії й методики підготовки екскурсій, техніки їх проведення, організації екскурсійної справи в умовах ринкової економіки.

Основними завданнями дисципліни «Екскурсознавство» є:

- засвоєння теоретичних і практичних засад створення екскурсії та організації екскурсійних послуг;
- набуття навичок аналізу і планування діяльності підприємств, що мають надавати екскурсійні послуги;
- аналіз історичних аспектів і сучасного стану туристсько-екскурсійної і музейної діяльності в Україні та світі.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- зміст предмета та об'єкта вивчення курсу, його теоретико-методологічну базу дослідження, яка розкриває сутність, основні ознаки, функції екскурсій, класифікації екскурсій за метою, завданням та формою проведення, формування екскурсійної тематики з урахуваннями найбільш повного задоволення попиту споживачів на екскурсійні послуги;
- історичні аспекти становлення та розвитку екскурсійної та музейної справи в Україні та світі;
- сучасний стан та проблеми туристсько-екскурсійної діяльності в умовах ринкової економіки;
- основні поняття екскурсійної методики, технологічні процеси створення нової екскурсії з урахуванням міждержавного стандарту ДЕСТ 28681.1–95 туристично-екскурсійного обслуговування;
- туристичні послуги. Загальні вимоги, методичні прийоми показу, розповіді та техніки проведення екскурсій;
- особливості проведення музейних екскурсій, екскурсій для різних груп населення з урахуванням вікових особливостей екскурсантів;

вміти:

- аналізувати основні етапи становлення та розвитку екскурсійної та музейної справи в Україні та світі. Використовувати елементи педагогіки та психології в екскурсійній практиці для підвищення рівня та ефективності сприйняття та засвоєння екскурсійного матеріалу;
- формувати екскурсійну тематику з урахуванням вікових особливостей екскурсантів. Користуватися екскурсійною методикою, яка включає застосування науково-обґрунтованих прийомів і способів підготовки та проведення екскурсій для ефективного засвоєння екскурсійної тематики;
- при створенні нової екскурсії студенти повинні вміти визначати мету, завдання та тему екскурсії, правильно вибрати об'єкти показу, їх кількість та послідовність показу, вміти створювати технологічну документацію: маршрут екскурсії, технологічну картку, контрольний текст, «портфель екскурсовода»,

карток (паспортів) екскурсійних об'єктів, список літератури та інших джерел екскурсійного матеріалу розкриваючи тему екскурсії;

– у ході вивчення курсу студенти повинні ознайомитися з рівнями професійної майстерності екскурсовода та технікою ведення екскурсій. На основі критеріїв оцінювання екскурсії, вміти проводити аналіз якості надання екскурсійних послуг.

Компетентності:

- Здатність аналізувати, синтезувати, оцінювати, щоб виявляти проблеми територіальної організації суспільного виробництва, природокористування і виробляти рішення щодо їх усунення; здатність вчитися; автономія; Здатність вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок;

- Здатність до міжособистісного спілкування; комунікаційні навички, здатність до самокритики, навички роботи в команді; навички планування та управління часом; уміння і здатність до прийняття рішень;

- Готовність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземними мовами у науково-дослідній та проектній діяльності; Здатність планувати і розв'язувати задачі власного професійного і особистого зростання; Здатність до реалізації інноваційних технологій у дослідженнях; Здатність до організації пошуку способів виконання практичних завдань за зразком або алгоритмом;

- Здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові області, використовуючи здобуті знання з природничих дисциплін.

Результати навчання:

- Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері (рідною та іноземною мовами), знання основ ділового спілкування, навички презентації та самопрезентації, вміння вести наукову дискусію, навички професійної науково-інформаційної діяльності;

- Здатність використовувати професійно-профільовані знання, уміння й навички з географії в сфері міжнародного співробітництва;

- Готовність до вирішення конкретних прикладних проблемних завдань;

- Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі географії для самонавчання та творчого саморозвитку;

- Готовність до роботи з науковою і методичною літературою, картографічними матеріалами та іншими джерелами інформації.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1

Екскурсознавство та технологія створення, методика та техніка ведення екскурсії

Тема 1. Історичні аспекти становлення й розвитку екскурсійної діяльності в Україні та світі.

Тема 2. Сучасні класифікації екскурсій.

Тема 3. Методика підготовки екскурсії.

Тема 4. Методика проведення екскурсії.

Змістовний модуль 2

Професійна майстерність екскурсовода і особливості проведення тематичних екскурсій

Тема 5. Діяльність екскурсовода.

Тема 6. Особливості проведення екскурсій для різноманітних груп населення.

Тема 7. Особливості організації та проведення оглядових екскурсій по місту.

Тема 8. Особливості організації та проведення екскурсій на історичну й архітектурну тематику.

Тема 9. Особливості організації та проведення мистецтвознавчих і літературних екскурсій.

Тема 10. Особливості організації та проведення музейних екскурсій.

Тема 11. Природознавчі й географічні екскурсії.

Тема 12. Організація екскурсійної справи у музеях та в практиці культурологічного туризму

Тема 13. Сучасний стан і перспективи розвитку екскурсійної справи в Україні.

Тема 14. Психологічні основи екскурсійної діяльності.

Тема 15. Професійна майстерність екскурсовода.

Тема 16. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ						
Тема 1. Історичні аспекти становлення й розвитку екскурсійної діяльності в Україні та світі.	10	1	1	-	-	8
Тема 2. Сучасні класифікації екскурсій.	10	1	1	-	-	8
Тема 3. Методика підготовки екскурсії.	20	2	2	-	-	16
Тема 4. Методика проведення екскурсії.	20	2	2	-	-	16
Тема 5. Діяльність екскурсовода.	10	2	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	70	8	8			54
Змістовий модуль 2						
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ						
Тема 6. Особливості проведення екскурсій для різноманітних груп населення.	10	2	4	-	-	4
Тема 7. Особливості організації та проведення оглядових екскурсій по місту.	10	2	4	-	-	4

Тема 8. Особливості організації та проведення екскурсій на історичну й архітектурну тематику.	10	2	4	-	-	4
Тема 9. Особливості організації та проведення мистецтвознавчих і літературних екскурсій.	10	2	2	-	-	6
Тема 10. Особливості організації та проведення музейних екскурсій	10	2	2			6
Тема 11. Природознавчі й географічні екскурсії	10	1	2			7
Тема 12. Організація екскурсійної справи у музеях та в практиці культурологічного туризму	10	1	2			7
Тема 13. Сучасний стан і перспективи розвитку екскурсійної справи в Україні.	10	1	2			7
Тема 14. Психологічні основи екскурсійної діяльності.	10	1	2			7
Тема 15. Професійна майстерність екскурсовода.	10	1	2			7
Тема 16. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування	10	1	2			7
Разом за змістовим модулем 2	110	16	28			66
Усього годин за семестр	180	24	36	-	-	120

5. Зміст лекційного матеріалу

№ з/п	Назва теми лекції	Зміст лекції
Змістовий модуль 1		
1	Тема 1. Історичні аспекти становлення й розвитку екскурсійної діяльності в Україні та світі.	Поняття «екскурсія», її основні ознаки. Екскурсійний метод Екскурсійний аналіз.
2	Тема 2. Сучасні класифікації екскурсій.	Класифікація екскурсій та їх різновиди
3	Тема 3. Методика підготовки екскурсій.	Головні етапи підготовки екскурсій. Визначення маршруту. Складання текстів екскурсій Складання методичної розробки, її структура. Складання бібліографії по темі. Вибір місць екскурсійного показу. Підготовка ілюстративного матеріалу по темі екскурсій.

		Заклучення про текст та методичну розробку. Прийняття та затвердження екскурсії.
4	Тема 4. Методика проведення екскурсії.	Методичні прийоми проведення екскурсії Екскурсійний показ об'єктів. Методичні прийоми показу Розповідь на екскурсіях. Логічні переходи. Їх роль у викладенні екскурсійного матеріалу. Методичні прийоми розповіді. Мова екскурсовода. Її темп і характер. Методичні прийоми, що активізують пізнавальну діяльність екскурсантів. Культура поведінки і зовнішній вигляд екскурсовода
5	Тема 5. Діяльність екскурсовода.	Вимоги до екскурсовода. Складові професійної майстерності екскурсовода. Кваліфікаційні вимоги до професії екскурсовод. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу. Особистість екскурсовода. Вміння і навички екскурсовода. Мова й жести екскурсовода. Підготовка екскурсовода до проведення екскурсії. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.
Змістовий модуль 2		
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ		
6	Тема 6. Особливості проведення екскурсій для різноманітних груп населення.	Вимоги до техніки ведення екскурсії. Знайомство екскурсовода з групою. Вихід екскурсантів з транспорту.
7	Тема 7. Особливості організації та проведення оглядових екскурсій по місту.	Основні методичні прийоми проведення екскурсій оглядових екскурсій по місту.
8	Тема 8. Особливості організації та проведення екскурсій на історичну й архітектурну тематику.	Основні методичні прийоми проведення екскурсій на історичну й архітектурну тематику.
9	Тема 9. Особливості організації та проведення мистецтвознавчих і літературних екскурсій.	Загальний та локальний матеріал екскурсії. Прийоми показу та розповіді.

10	Тема 10. Особливості організації та проведення музейних екскурсій	Основні методичні прийоми проведення музейних екскурсій. Типи відвідувачів музеїв згідно теорії Девіда Колба.
11	Тема 11. Природознавчі й географічні екскурсії	Об'єкти природознавчих екскурсій, їх специфіка, методи підготовки. Методика проведення природознавчих екскурсій
12	Тема 12. Організація екскурсійної справи у музеях та в практиці культурологічного туризму	Основні профілі музеїв: музеї історичного профілю, краєзнавчі музеї, музеї художнього профілю, меморіальні музеї, навчальні музеї, та ін. Комплектування музейних фондів відповідно до профілю і завдань зберігання, експозиційної, наукової і освітньої роботи.
13	Тема 13. Сучасний стан і перспективи розвитку екскурсійної справи в Україні.	Історія розвитку та сучасний стан екскурсійної справи в Україні. Туристські та екскурсійні організації України.
14	Тема 14. Психологічні основи екскурсійної діяльності.	Психологічна підготовка екскурсовода до роботи. Психологічні особливості роботи з різними групами екскурсантів.
15	Тема 15. Професійна майстерність екскурсовода.	Поняття «професійна майстерність екскурсовода». Вимоги до екскурсовода, його права та обов'язки. Особистість екскурсовода. Мова екскурсовода та невербальні засоби спілкування. Психологічні завдання та педагогічна діяльність екскурсовода. Підвищення кваліфікації екскурсовода.
16	Тема 16. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування	Суть, основа та принцип диференційного підходу. Соціально-демографічні та соціально - професійні основи диференціації Соціально-психологічні фактори. Формування різних груп екскурсантів. Особливості підготовки та проведення екскурсій для дітей , молоді, місцевого населення, туристів, індивідуальних учасників.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
1	Основи екскурсійної справи	4
2	Сутність і класифікація екскурсій	4
3	Методика підготовки екскурсії	4
4	Методичні прийоми ведення екскурсії	4
Змістовий модуль 2.		
5	Професійна майстерність екскурсовода	4
6	«Портфель екскурсовода», техніка використання.	4
7	Особливості проведення екскурсій в музеях	4
8	Презентація та захист власної розробленої екскурсії	4
9	Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	4
Разом		36

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
1	Сучасний стан розвитку теорії екскурсознавства	4
2	Організація екскурсійної діяльності на ринку рекреаційно-туристичних послуг	4
3	Форми та напрями екскурсійного обслуговування туристів	4
4	Формування потреб населення та туристів в екскурсійних послугах	4
5	Основні ринки екскурсійних послуг в Україні	4
6	Еволюція поняття екскурсія»	4
7	Оглядові та тематичні екскурсії у місті Івано-Франківськ	4
8	Інформаційні технології проектування екскурсійних послуг	4
9	Розробка та презентація проекту екскурсії за історичною тематикою	4
10	Розробка та презентація проекту оглядової екскурсії по місту Івано-Франківськ	4
11	Особливості застосування екскурсійних прийомів на транспортних екскурсіях	4
12	Розробка форм та методів проведення пішохідної екскурсії для школярів	4
Змістовий модуль 2.		
13	Найвідоміші музеї світу	4
14	Найвідоміші музеї Карпатського регіону	4
15	Найвідоміші музеї України	4
16	Створення та впровадження анімаційної програми у діяльність історико-краєзнавчого музею	4
17	Створення та впровадження анімаційної програми у діяльність літературного музею	4
18	Інтерпретація природної та культурної спадщини в екскурсійній діяльності	4
19	Налагодження PR- комунікація між музеєм та суспільством.	4
20	Науково-популярні екскурсії як інноваційний інструмент формування туристичної привабливості регіону	4
21	Перспективні екскурсії та науково-популярні проекти в національних природних парках регіону	4
22	Театралізовані екскурсії	4
23	Нічні екскурсії містом Івано-Франківськ	4

24	Історія та сучасний стан екскурсійної справи в Україні	4
25	Формування пізнавальної мотивації засобами екскурсійної діяльності	4
Разом годин СР		120

8. Індивідуальні завдання

Не передбачені

9. Система поточного та підсумкового контролю результатів навчання

Залік (5 семестр)

Поточне тестування та контроль самостійної роботи			Сума
Тестове опитування за лекційним матеріалом	Оцінки за практичні роботи	Контроль самостійної роботи	
30	50	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

1. Бабарицька В. К. Екскурсознавство і музеєзнавство : навчальний посібник / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – Київ : Альтерпрес, 2007. – 464 с.

2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 178 с.
3. Кіптенко В. К. Організація екскурсійних послуг : підручник / В. К. Кіптенко, О. Ю. Малиновська. – Херсон : Олдіплюс, 2018. – 518 с.
4. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник / О. Д. Король. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 144 с.
5. Литовченко І. В. Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності) : навч.-метод. посібник / І. В. Литовченко. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – 48 с.
6. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навчально-методичний посібник / С. Г. Нездоймінов. – Одеса : Астропринт, 2011. – 216 с.
7. Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності) : навчально-методичний посібник / І. В. Литовченко. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – 48 с.
8. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покоłodна ; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
9. Савина Н. В. Экскурсоведение : учебное пособие / Н. В. Савина. – Минск : БГЭУ, 2009. – 256 с.
10. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посіб. / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. – Київ : Кондор, 2010. – 164 с.

Допоміжна література:

11. Абрамов В.В., Покоłodна М.М. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України / Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Вып. 75. Сер.: Экономические науки. К.: «Техніка», 2007. С. 203-211.
12. Седова Н. А. Культурно-просветительный туризм: Учебное пособие. М.: Советский спорт, 2003. – 96 с.
13. Федорченко В. К., Костюкова О. М., Дьорови Т. А., Олексійко М. М. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник. К.: “Кондор”. 2004. 166 с.
14. Хусконен Н. М., Глушанок Т. М. Практика экскурсионной деятельности. СПб.: «Издательский дом Герда», 2006. 208 с.